

ИНДЕКС ЗА ВЪЗПРИЯТИЕ НА КОРУПЦИЯТА – 2016

Transparency International

Индексът за възприятие на корупцията (CPI) е създаден през 1995 година като комплексен индикатор, чрез който се измерва възприятието за разпространението на корупцията в публичния сектор в различните държави по света. Той се основава на информация, получена от изследвания на авторитетни международни институции и организации. Индексът на Transparency International измерва нивото на политическа и административна корупция в дадена страна така, както го възприемат представителите на бизнеса, анализатори от целия свят, оценяващи политическия и икономическия риск, включително и анкетирани експерти от изследваните държави. Неговата стойност варира от 100 – показател за ниско ниво на корупция, до 0 – показател за високо ниво на корупция.

Информацията за Индекса е предоставена на TI безвъзмездно, като в рамките на тазгодишното изследване е включен нов източник – Varieties of Democracy. Институциите, които предоставят информация за CPI са: Световната банка, Economist Intelligence Unit, Freedom House, Световен икономически форум, Институт за управленско развитие – Център за световна конкурентоспособност, Консултантска група за изследване на политическия и икономическия риск, Фондация “Бертелсман”, Африканска банка за развитие, Global Insight – Център за изследване на световните пазари, Група за оценка на политическия риск, Световен проект за правосъдие и V-Dem Institute на Университета в Гьотеборг (чието изследване Varieties of Democracy – „Многообразие на демокрацията“, оценява основни принципи и институции, въз основа на които се гради демократичният процес в държавите).

Индексът за възприятие на корупцията за 2016 година оценява нивото на корупцията в **рекорден брой държави – 176**. Той е създаден въз основа на **13 изследвания, проведени от 12 независими институции**. Проучванията покриват регистрираната динамика на възприятията за нивото на корупция в рамките на последните 24 месеца.

ИНДЕКСЪТ ЗА ВЪЗПРИЯТИЕ НА КОРУПЦИЯТА ЗА 2016 ГОДИНА

Две трети от класираните страни в Индекса за възприятие на корупцията за 2016 година имат оценки под 50 пункта (граница, под която стойностите показват наличие на системен проблем в борбата с корупцията). Тази тенденция извежда отново на преден план необходимостта от прилагане на последователни усилия за противодействие на корупцията в значителна част от държавите във всички региони на света. **Средната стойност на индекса в глобален мащаб е 42,94**, като тя е относително по-ниска от средната стойност, измерена през 2014 и 2015 г. – 43.

В тазгодишния Индекс за възприятие на корупцията първото място се заема от Дания и Нова Зеландия, които имат резултат 90 пункта, следвани от Финландия с резултат 89 пункта, Швеция (89) и Швейцария (86). Анализът на стойностите на индекса на водещата петица от държави показва, че високите им оценки се дължат на прозрачните и отчетно функциониращи институции, установените ефективни системи за достъп до информация, действащите правила за поведение на лицата, заемащи публични длъжности и адекватно прилаганите механизми за публична отчетност и контрол.

ИНДЕКСЪТ НА БЪЛГАРИЯ: ТРАЙНО В ЗОНАТА НА ВИСОК КОРУПЦИОНЕН РИСК

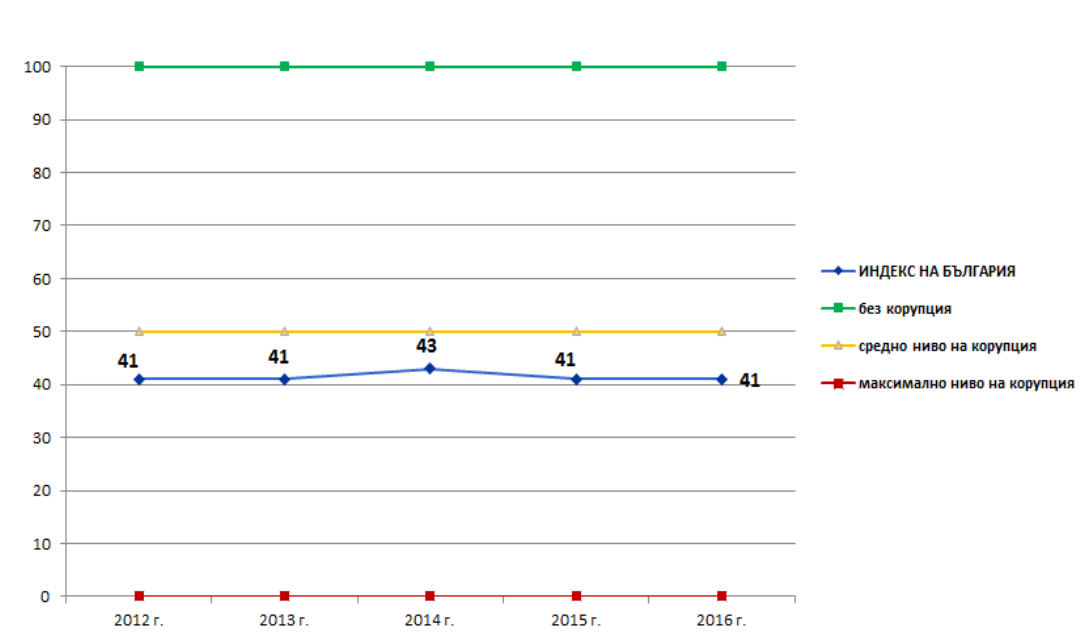
Индексът за възприятие на корупцията на България през 2016 година е 41 пункта, като с това страната заема 75 място в световната класация. Стойността на индекса е същата като през изминалата година, като поради напредъка на други държави тя се придвижва назад в общата световна класация от 69-то място (през 2015 г.) до 75-то място през настоящата година. С това страната ни заема последно място в класацията на държавите-членки на Европейския съюз (за сравнение, средната стойност на индекса за ЕС е 65,36). В рамките на субрегионалната класация на държавите от Югоизточна Европа страната ни заема междинна позиция, като индексът ѝ е по-нисък от средния за Балканския регион (41,91). Сравнението с общата средна стойност на индекса в глобален мащаб (42,94) също е показателно за съществен проблем в борбата с корупцията в страната.

Стойността на индекса на България за 2016 г. показва не само липса на развитие в рамките на един относително дълъг период – **на фона на другите държави-членки на ЕС индексът откроява тенденция на драстично изоставане.**

Анализът на резултатите през 19-те години, в които България е част от изследването, дава основание за критична оценка, че борбата с корупцията е в застой. **Сравнителните данни за индекса на България за последните пет години показват липса на какъвто и да било напредък: индексът на България остава далеч под критичната стойност от 50 пункта, което е показател за системно несправяне с корупцията.**

Сравнителните резултати от изследването за България подчертават **острата необходимост от промяна в политиката за противодействие на корупцията**, като в тази връзка трябва да бъде изоставен формалният подход в борбата с корупцията и да бъде проявен ясен ангажимент за дълбоки реформи в институциите, които играят основна роля в тази област.

Графика №1: Тенденции в Индекс за възприятие на корупцията на България 2012-2016

Сред основните причини за влошаващия се резултат на България са проблемите със спазването на принципа на върховенство на закона, неефективната наказателна политика, както и липсата на своевременно и ефективно санкциониране на корупцията по високите етажи на властта. Общата институционална среда и условията, в които работи бизнесът, също са съществени предпоставки за ниските оценки в изследванията относно конкурентоспособността на българската икономика. В тази връзка данните от

изследванията на Световния икономически форум и Доклада за световната конкурентоспособност правят връзка между върховенството на закона, неефективното управление на публични ресурси (в това число и използването на средства чрез обществени поръчки) и понижаването на конкурентоспособността на българската икономика.

Изоставането на България се откроява още повече на фона на устойчивата тенденция за повишаване на индексите на страните от Централна и Източна Европа (така наречените нови държави-членки на ЕС, с които страната ни традиционно се съизмерва) и на редица държави от Балканския регион. През 2016 година България губи позиции спрямо държавите, с които през последните няколко години споделяше последните места в региона на Европейския съюз – Румъния (48), Италия (47) и Гърция (44). Нещо повече – страната ни изостава и от държави като Черна гора (45) и Сърбия (42), чиито индекси се повишават устойчиво в последните няколко години.

ИЗСЛЕДВАНИЯ, ФОРМИРАЩИ ИНДЕКСА НА БЪЛГАРИЯ

България е включена за първи път в Индекса на Transparency International през 1998 година. При определяне на неговата стойност са използвани аналитични доклади, сравнителни изследвания и данни от експертни проучвания, предоставени от независими една от друга институции. В основата на данните за 2016 година стоят 9 изследвания от 8 институции и организации (вж. таблица № 1).

Таблица № 1: Източници при формирането на индекса на България

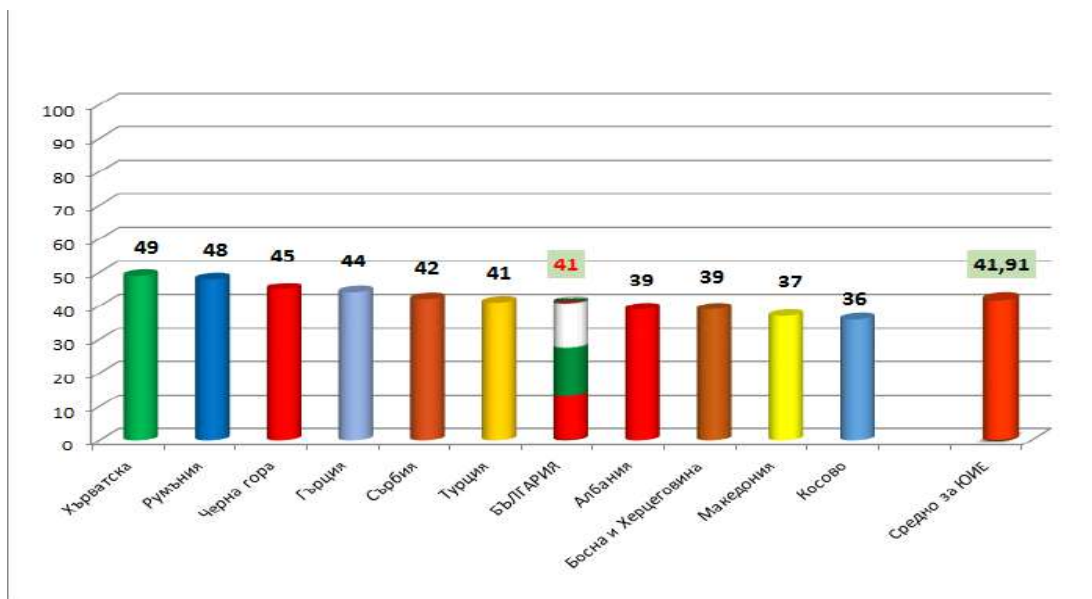
Източници, използвани при определяне на Индекса за възприятие на корупция на България през 2016 година	
1. Индикатори за устойчиво управление (нов източник)	Фондация "Бертелсман"
2. Индекс за трансформация	Фондация "Бертелсман"
3. Доклад за световната конкурентоспособност	Институт за управленско развитие
4. Международен доклад за оценка на политическия риск	Група за оценка на политическия риск
5. Проучване на мнението на ръководители на компании	Световен икономически форум
6. Индекс за върховенството на закона	Световен проект за правосъдие
7. Оценка на риска на държавите	Economist Intelligence Unit
8. Класация за оценка на риска на държавите	Global Insight (бивш Център за изследване на световните пазари)
9. Изследване "Държави в преход"	Freedom House

ИНДЕКС ЗА ВЪЗПРИЯТИЕ НА КОРУПЦИЯТА – 2016 РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ: ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА

През 2016 година **България заема шесто място в регионалната класация за Югоизточна Европа**. Сравнението на страната с другите държави от региона показва отстъпление с две позиции назад (през 2014 г. България заемаше четвърта позиция със стойност на индекса от 43 пункта), като на фона на напредъка на част от тях (Румъния, Гърция, Черна гора, Сърбия, Босна и Херцеговина, Албания и Косово) на практика страната изостава и се придвижва към втората част на тази субрегионалната класация.

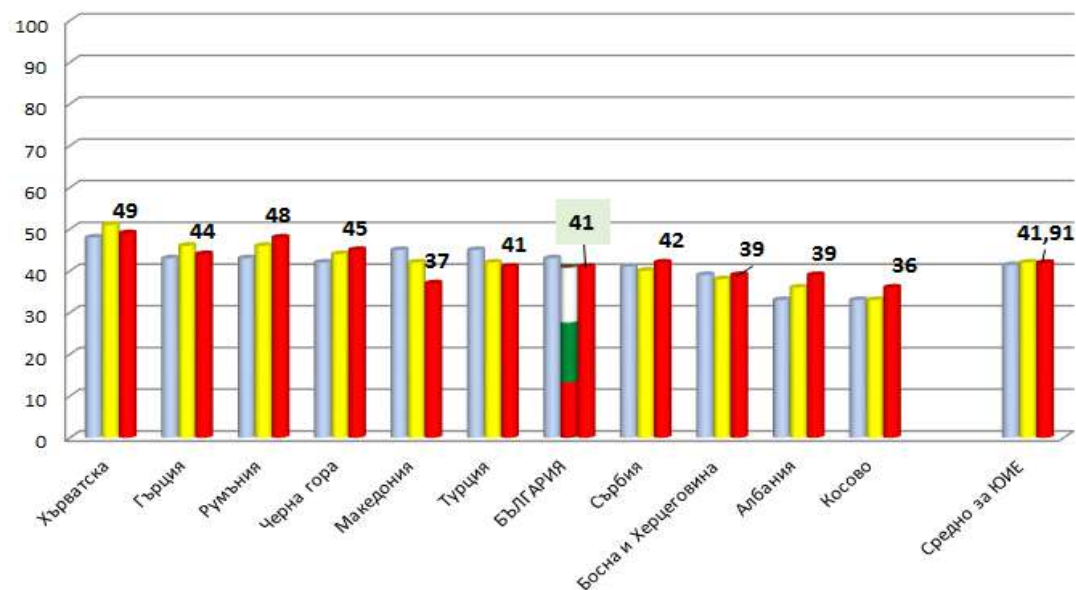
Сравнителният преглед на данните от последните пет години показва тенденция на известно подобрене на общата регионална оценка – от 40,7 през 2012 г. до 41,91 пункта през 2016 г. В тази връзка е необходимо да се отбележи, че през 2016 г. **стойността на индекса на България вече е по-ниска от общата регионална оценка**.

Графика № 2: Индекс за възприятие на корупцията 2016 в Югоизточна Европа

Сравнението с данните от последните пет години очертава **устойчива тенденция на нарастване на индексите на Сърбия и Черна гора**, при които евроинтеграционните процеси оказват силно позитивно влияние в борбата с корупцията. Позитивна тенденция се констатира и при Албания и Косово. Две държави в региона показват **негативна тенденция в движението на индексите си през последните години – това са Турция (41) и Македония (37)**. Основно въздействие за понижението на индекса на Турция оказват влошените оценки относно политическия риск, стабилността при функциониране на институциите и правовия ред, както и конкурентоспособността на икономиката. Както бе отбелязано, Македония понижава индекса си от 42 (през миналата година) до 37 през тази година, като тези данни могат да се оценят като срыв в индекса ѝ през последните 5 години. Основните фактори за тревожната тенденция са политическата нестабилност, кризата във функционирането на институциите и нефункциониращата икономика на страната.

Графика № 3: Тенденции на Индекса в Югоизточна Европа (2014 г. – 2016 г.)

РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ: ЦЕНТРАЛНА И ИЗТОЧНА ЕВРОПА (НОВИ ДЪРЖАВИ-ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ)

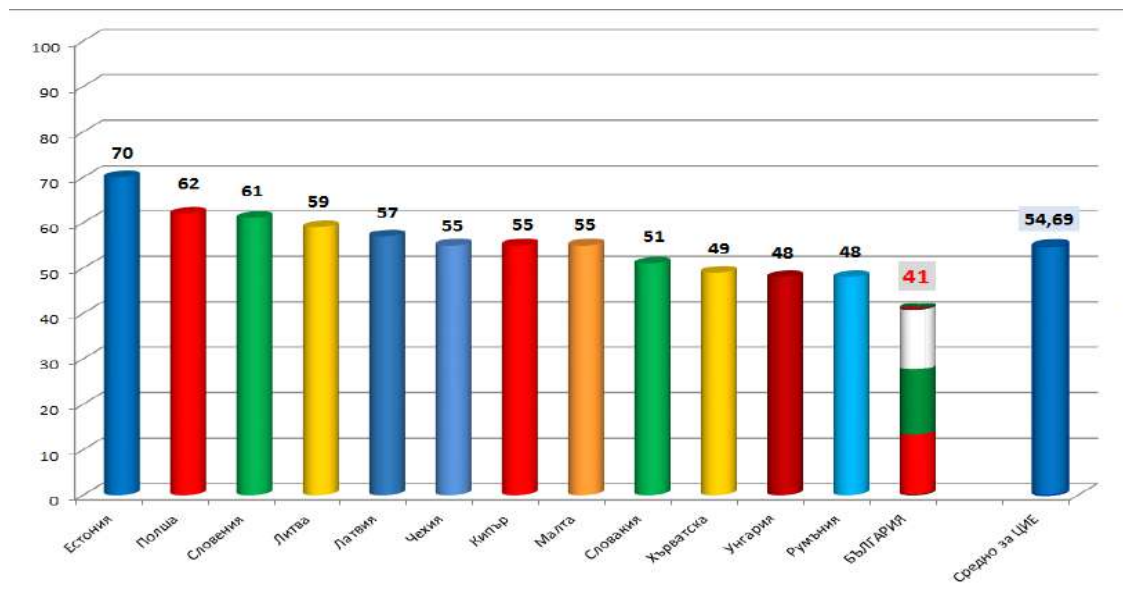
България заема последно място в класацията на държавите-членки на ЕС, които се присъединиха след 2004 година. Тенденцията е особено обезпокоителна предвид факта, че повечето държави от Централна и Източна Европа отбелязват тенденция на относително стабилно повишаване на своите индекси, което е показател за напредък в борбата с корупцията и модернизирването на институциите. **Общата регионална оценка на Индекса за тези страни е 54,69, като сравнението на стойността на България (41) и на другите държави е показателно за противоположните тенденции, в които се движи страната, от една страна, и регионът като цяло – от друга.**

Лидер в регионалната класация продължава да бъде Естония (70), като константната стойност на нейния индекс през последните години е показател за устойчиво постигнат напредък с противодействието на корупцията и за ефективно функциониращи публични институции. В тази връзка е необходимо да се подчертае положителното въздействие на функциониращото електронно правителство и ефективното прилагане на принципите за прозрачност и отчетност в управлението. Непосредствено след нея се нареждат Полша (с индекс 62) и Словакия (с индекс 61).

Останалите държави със стойност на индекса, надминаващ критичния „праг“ от 50 пункта в региона, са: Литва (59), Латвия (57), Чехия, Кипър и Малта (с еднаква стойност на индекса от 55 пункта) и Словакия (51).

Държавите, чиято стойност на индекса е под 50 пункта (показател за неефективно функционираща институционална среда, която няма адекватен капацитет да противодейства на корупцията), са: Хърватска (49), Унгария и Румъния (с еднаква стойност на индекса от 48 пункта) и България (41).

Графика № 4: Индекс за възприятие на корупцията в ЦИЕ (нови държави-членки на ЕС)

Сравнителните резултати от изследване през изминалото десетилетие показват повишаване на общата стойност на Индекса за държавите-членки, присъединили се към ЕС от 2004 година насам. Докато през 2013 година общата стойност е 50,3, през 2015 година средната стойност отбелязва връх с оценка от 55,46 пункта. През 2016 година се констатира минимално понижение, като средната стойност пада до 54,69.

Сравнителният анализ на данните на индексите за 2015 и 2016 г. откроява три тенденции в региона:

1) възходяща тенденция в борбата с корупцията и процес на изграждане на ефективно функциониращи институции – Латвия (която повишава индекса си от 55 до

57), Словения (която също повишава индекса си от 60 на 61) и Румъния (която повишава индекса си от 46 на 48). По отношение на Румъния е необходимо да се отбележи трайната позитивна тенденция през последните 5 години, която се изразява в общо повишение с 5 пункта. На този фон, данните за България открояват тревожната оценка, че страната не просто отбелязва липса на напредък, но на практика се движи в обратна посока.

2) **тенденция на застой и липса на съществен напредък в борбата с корупцията** – изразяваща се в запазване на стойностите на индексите на Словакия и България.

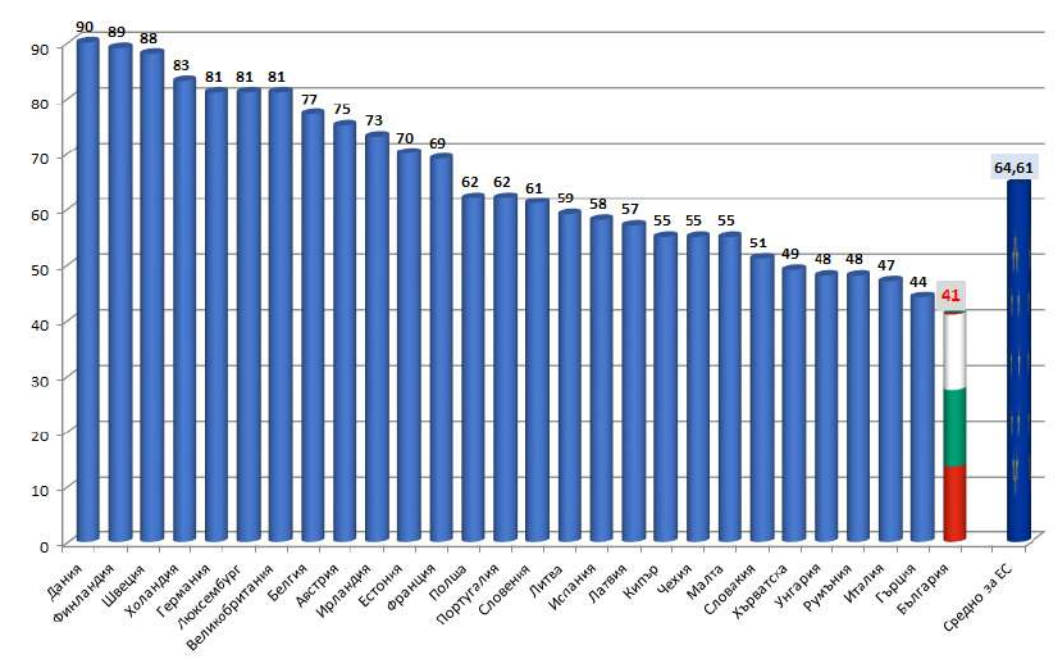
3) **тенденция на понижение на индекса и отстъпление в борбата с корупцията** – Кипър (от 61 на 55), Литва (от 61 на 59), Чехия и Малта (от 56 до 55). В рамките на тази категория е необходимо да се отбележи силно негативната тенденция за Кипър, която отстъпва с 15 позиции в рамките на световната класация. Причините за това следва да се търсят в две насоки: намаляване на икономическата конкурентоспособност на страната и отстъпление от показателите за устойчиво управление на публичните институции.

РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ: ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

През 2016 година България продължава да заема последното място в дъното на **общоевропейската класация**. Тя се нарежда на последно място, като за разлика от предходните години, когато споделяше последното място с Гърция, Италия и Румъния, през настоящата година изостава значително от тези държави.

Средната стойност на индекса за държавите-членки на Европейския съюз за 2016 година е 64,61, като в сравнение с предходната година бележи известно понижение (през 2015 г. е 65,36).

Графика № 5: Индекс за възприятие на корупцията 2016 в Европейски съюз

Резултатите от изследването показват, че скандинавските държави отново заемат водещите позиции в регионалната класация. Първо място в европейската, както и в световната класация, заема Дания с 90 пункта. Финландия заема втора позиция в общеевропейската класация (89), следвана от Швеция (88). Оценките на тези страни през деветнадесетте години от съществуването на Индекса за възприятие на корупцията свидетелстват за ефективно прилагани правила, регулиращи поведението на държавните служители, както и за наличието на стабилни системи, осигуряващи широк достъп до информация и прозрачност при функционирането на институциите.

Сравнителните данни от изследванията за 2015 г. и 2016 г. показват динамика в

класацията: през 2016 г. се констатира по-значително понижение на стойностите на индексите на Кипър (-6), Холандия (-4), Унгария (-3), Ирландия и Хърватска (-2).

Липса на промяна се констатира при Германия, Люксембург, Великобритания, Белгия, Естония, Полша, Испания, Словакия и България, които запазват стойностите на индексите си от предходната година.

Сравнителният анализ на данните откроява напредък на няколко европейски държави: Италия (чийто индекс се повишава с 3 пункта - от 44 през миналата година до 47 пункта през 2016 г.), Румъния (която за поредна година повишава индекса си с 2 пункта - от 46 през 2015 г. до 48 пункта през 2016 г.), Латвия (също повишаваща индекса си с 2 пункта) и Словения (която възстановява добрите си позиции в класацията, като отново достига стойност на индекса от 61 пункта).

ГЛОБАЛНИ АСПЕКТИ НА ИНДЕКСА: КОИ ДЪРЖАВИ СА В ДЪНОТО НА КЛАСАЦИЯТА?

В дъното на световната класация за поредна година се намират Сомалия (със стойност на индекса 10), Южен Судан (11) и Северна Корея (13). Непосредствено до тях се нареждат Сирия (13), Йемен, Судан и Либия (всички те имат стойност на индекса 14 пункта).

Анализът на резултатите от Индекса за 2016 година откроява **разрушителното въздействие на военните, гражданските, етническите и религиозните конфликти в редица държави и региони в света**. Това на практика е довело до разрушаване на институционалната инфраструктура на обществата, невъзможност за спазване на върховенството на закона и незачитане на човешките права.

Най-сериозна негативна тенденция в световен мащаб се наблюдава в държавите от Близкия Изток и в някои държави от Африка. Тазгодишното изследване откроява отчетливо понижаване на индекса в държавите от Близкия Изток, като това се отнася не само за държавите, в които има граждански и военни конфликти, но и до държавите богати на петролни ресурси, в които съществува **риск от дестабилизиране на институциите, нарастване на несигурността и неспазване на международните стандарти за защита на човешките права**. Една от най-забележителните негативни тенденции се констатира при Катар, като индексът за 2016 година се понижава с цели 10 пункта. Бахрейн и Кувейт намаляват индексите си с по 8 пункта. Саудитска Арабия и Йордания също понижават чувствително индексите си. Идентична негативна тенденция се констатира в Йемен и Сирия, чиито общества са трайно дестабилизирани от продължителните конфликти.

В редица държави от Африка също текат процеси, които са свидетелство за институционалната криза и неспособността на обществата да противодействат на корупцията. Сравнителният анализ на данните за изминалите две години откроява негативни тенденции при Джибути (-4), Мали (-3), Алжир и Египет (-2). Наред с тях чувствително понижение на индекса се установява за Централноафриканската република, Лесото, Мозамбик, Малави и Мавритания (-4).

Сравнителният анализ откроява и няколко други държави, чийто индекс за 2016 година показва сериозна институционална криза – това са Кипър, Македония и Мексико, които понижават съществено индексите си. Кипър понижава индекса си с 6 пункта (от 61 до 55). Македония понижава индекса си от 42 (през миналата година) до 37 през тази година, като с това се придвижва с 24 места назад в глобалната класация.

Сравнителните данни от класацията за 2016 година извеждат на преден план и редица положителни примери. В част от държавите, като например Суринам (+9), Беларус (+8), Грузия (+5) и Аржентина (+4), интегрираните усилия на институции, граждански организации и на отделни активисти водят до напредък. В други държави позитивните резултати в борбата с корупцията са резултат от относително бавното, но последователно възстановяване от продължителните военни и граждански конфликти (Мианмар (+6), Източен Тимор (+7), Афганистан (+4)).

TRANSPARENCY INTERNATIONAL
ИНДЕКС ЗА ВЪЗПРИЯТИЕ НА КОРУПЦИЯТА - 2016
КЛАСАЦИЯ НА ДЪРЖАВИТЕ

Класиране	Държава / Територия	Индекс 2016	Брой използвани източници
1	Дания	90	7
1	Нова Зеландия	90	7
3	Финландия	89	7
4	Швеция	88	7
5	Швейцария	86	6
6	Норвегия	85	7
7	Сингапур	84	8
8	Холандия	83	7
9	Канада	82	7
10	Германия	81	7
10	Люксембург	81	6
10	Великобритания	81	7
13	Австралия	79	8
14	Исландия	78	6
15	Белгия	77	7
15	Хонг Конг	77	7
17	Австрия	75	7
18	САЩ	74	9
19	Ирландия	73	6
20	Япония	72	8
21	Уругвай	71	6
22	Естония	70	10
23	Франция	69	7
24	Бахамите	66	3
24	Чили	66	8
24	Обединени арабски емирства	66	7
27	Бутан	65	5
28	Израел	64	6
29	Полша	62	10
29	Португалия	62	8
31	Барбадос	61	3
31	Катар	61	7
31	Словения	61	10
31	Тайван	61	8

35	Ботсвана	60	6
35	Сейнт Лусия	60	3
35	Сейнт Винсент и Гренадини	60	3
38	Кабо Верде	59	3
38	Доминика	59	3
38	Литва	59	9
41	Бруней	58	3
41	Коста Рика	58	7
41	Испания	58	7
44	Грузия	57	6
44	Латвия	57	9
46	Гренада	56	3
47	Кипър	55	5
47	Чехия	55	9
47	Малта	55	5
50	Мавриций	54	4
50	Руанда	54	6
52	Южна Корея	53	9
53	Намибия	52	5
54	Словакия	51	8
55	Хърватска	49	9
55	Малайзия	49	8
57	Унгария	48	9
57	Йордания	48	8
57	Румъния	48	10
60	Куба	47	5
60	Италия	47	7
62	Сао Томе и Принсипи	46	3
62	Саудитска Арабия	46	5
64	Черна гора	45	4
64	Оман	45	5
64	Сенегал	45	8
64	ЮАР	45	7
64	Суринам	45	4
69	Гърция	44	7
70	Бахрейн	43	5
70	Гана	43	9
72	Буркина Фасо	42	7
72	Сърбия	42	7
72	Соломонови острови	42	3
75	България	41	9
75	Кувейт	41	5
75	Тунис	41	7
75	Турция	41	9
79	Беларус	40	7

79	Бразилия	40	8
79	Китай	40	8
79	Индия	40	8
83	Албания	39	7
83	Босна и Херцеговина	39	7
83	Ямайка	39	6
83	Лесото	39	5
87	Монголия	38	9
87	Панама	38	6
87	Замбия	38	9
90	Колумбия	37	8
90	Индонезия	37	8
90	Либерия	37	7
90	Мароко	37	7
90	Македония	37	7
95	Аржентина	36	8
95	Бенин	36	6
95	Ел Салвадор	36	7
95	Албания	36	5
95	Малдиви	36	3
95	Шри Ланка	36	7
101	Габон	35	4
101	Нигер	35	5
101	Перу	35	7
101	Филипини	35	9
101	Тайланд	35	9
101	Източен Тимор	35	3
101	Тринидад и Тобаго	35	5
108	Алжир	34	6
108	Кот д`Ивоар	34	8
108	Египет	34	6
108	Етиопия	34	9
108	Гвиана	34	6
113	Армения	33	6
113	Боливия	33	8
113	Виетнам	33	8
116	Мали	32	6
116	Пакистан	32	7
116	Танзания	32	9
116	Того	32	5
120	Доминиканска република	31	6
120	Еквадор	31	6
120	Малави	31	9
123	Азърбайджан	30	7
123	Джибути	30	3

123	Хондурас	30	7
116	Мали	32	6
123	Лаос	30	4
123	Мексико	30	8
123	Молдова	30	9
123	Парагвай	30	6
123	Сиера Леоне	30	8
131	Иран	29	7
131	Казахстан	29	9
131	Непал	29	6
131	Русия	29	9
131	Украйна	29	9
136	Гватемала	28	6
136	Киргизстан	28	7
136	Ливан	28	7
136	Мианмар	28	8
136	Нигерия	28	9
136	Папуа и Нова Гвинея	28	5
142	Гвинея	27	5
142	Мавритания	27	5
142	Мозамбик	27	8
145	Бангладеш	26	7
145	Камерун	26	9
145	Гамбия	26	5
145	Кения	26	9
145	Мадагаскар	26	7
145	Никарагуа	26	7
151	Таджикистан	25	6
151	Уганда	25	9
153	Коморски острови	24	3
154	Туркменистан	22	4
154	Зимбабве	22	9
156	Камбоджа	21	8
156	Демократична република Конго	21	7
156	Узбекистан	21	7
159	Бурунди	20	6
159	Централноафриканска република	20	4
159	Чад	20	5
159	Хаити	20	5
159	Република Конго	20	5
164	Ангола	18	4
164	Еритрея	18	5
166	Ирак	17	5
166	Венецуела	17	7

168	Гвинея - Бисау	16	4
169	Афганистан	15	5
170	Либия	14	4
170	Судан	14	7
170	Йемен	14	7
173	Сирия	13	5
174	Северна Корея	12	3
175	Южен Судан	11	5
176	Сомалия	10	5